

ΕΤΟΣ ΙΑΡΥΘΥΝΣ 1911 ΑΡΙΘ. 10

ΤΗΛΕΦΩΝΟΝ 7556

ΑΡΓΟΣ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΙΑΡΥΤΗΣ
Γ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Θ. Α. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

ΤΟ ΜΟΝΟΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΤΑΚΗΣ Μ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
9 ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ (ΣΤΟΑ ΠΑΠΠΟΥ)

Απόσπασμα **"ΠΡΩΤΙΑΣ"**
Χρονολογία **30. ΑΥΓ. 1931**

Επιφυλλίδες της "Πρωτίας,"

Ένας γυρισμός

Του κ. Αρίστου Καμαδάνη

Από γράμμα της «Επιτροπής ένταφισμού του Ψυχάρη» που δημοσιεύθηκε στην «Πρωτία» μεθαυριόμοσ ότι:

«Στις 27 Σεπτεμβρίου θα γίνει η ανάκριση του νεκρού από το Πάρισι στην Ελλάδα για να ένταφιασθ στην ιδιαίτερη πατρίδα Χίο σύμφωνα με την τελευταία του θέληση. Ο γλύπτης κ. Κ. Δημητριάδης κ.τ.λ. έχει αναλάβει την έκταξιν του μνημείου με δαπάνη που ο ίδιος ο Ψυχάρης είχε προβλέψει στη διαθήκη του. Το γεγονός διως της άνακρισης στην Ελλάδα και του ένταφισμού του Ψυχάρη πρέπει να πάρη πνευματικόν περιεχόμενον. Για τούτο άποφασίσαμε κι εμείς την έκδοσι ενός λευκώματος με άρθρα των λογίων μας και των ξένων Έλληνων για το έργο του Ψυχάρη. Αποθλέπομε διως στη δημογραφία μας ιδιαίτερης πνευματικής κινήσεως με τον καθημερινό και περιοδικό τύπο γύρω από το έργο του Ψυχάρη. Έτσι και η κόρη του νεκρού θα τιμηθι ανάξια και κάποιο θετικό κέρδος θα άποκομώσι οι δημοτικισμοί από την κίνησι και τη συζήτησι που θα γίνει...

Θέ δεθι έκτακτα σπουδ διανομούμενος μας να πούνε κάποιος έπισημότερος τις γνώμης και τις πεποιθήσεως τους πρὸ γλωσσικό ζήτημα που άκούη δυστυχώς δε βρική την άσφατη λέξι του...»

Έτσι η «άνακρισι» για να πάρη πνευματικόν περιεχόμενον χάνει τη φυσική της έννοια: Τη ουσιαστική. Πάνω και πέρα απ' το γλωσσικό ζήτημα η άνακρισι είναι ο γ υ ρ ι σ μ ο ς τ ο υ Ψ υ χ ά ρ η σ τ η ν π α τ ρ ι δ α. Ο νεκρός έπιστρέφει σύμφωνα με τη θέλησι που είχε διατυπώσει ζωντανός. Το γεγονός αυτό δε μπορεί να μη συνηκίση έχθροσ και φίλος.

Γάλλο φιλέλληνα στην Αθήνα, Έλληνα φιλόγαλλο στο Πάρισι είχε, νομίζω, χαρακτηρίσει εδώ και τριάντα-τόσα χρόνια ο Ροϊθς το συγγραφέα του Ταξιδίου της Απολογίας. Μα τι αξία έχουν οι «πόδες»: Ο Ψυχάρης πολιτης Γάλλος, καθηγητης Γάλλος, πέτρας παιδιών που σκόταζήσαν στη Γαλλία, στις άρες του λογογράφου Γάλλου ήσαν «Ρωμιοί» σ' όλη την έκτασι του όρου — μ' όλες τις άσφατες του μεγάλου Ρωμίου, και μ' όλα του τα έκτακτα, έτοιμος να θυσιασθί γι' α τ η ν ν ὀ β ε α... Κ' έτοιμος να θυσιασθ τοτε φίλος για τη προσωπική του έπισημοσι. Το φυλλάδιό του για τον Παλαμά (δεν έξετάζω την οσία του) δείχνει την ύπερτροφία του Ψυχαικού άτομικισμού. Ο Παλαμάς ήτανε μεγάλος δος δεν ήταν έπικίνδυνος. Όταν παρουσιάστηκε το ζήτημα του Νόμπελ, ο Παλαμάς

έγελαιογραφήθηκε, η παλιά φίλια θυσίασθηκε στην άναγκή της προσωπικής έπισημοσι: Τέτοιες παλινωδίες άπαντούμε συχνά στην ιστορία της νεοελληνικής πολιτικής. Μα στην περιοχή της λογοτεχνίας εινα σπανιότερες.

Αυτή διωσφι η ύπερτροφία του άτομικισμού μήπως έξηγη και τις άρετες του Ψυχάρη. Χωρίς την πίστι στο άτομο, χωρίς τον αυτοσεβασμό, χωρίς την ασάλακρεια, τι θέ μπορούσε να κεραι απ' ετι έκανε; Από τα 1888 ίσαμε τα 1900 και ίσως ίσως τα 1910 ο Αθηναϊκός τύπος, οι Έλληνες πολιτευόμενοι, τα «σαλόνια», ο καλός κόσμος γελούσαν με τον Ψυχάρη και τον Ψυχαιισμό. Ύστερ' από τα 1910 τα γέλια και την κοροϊδία διαβέχτηκε ή όργη. Μετα τους Βαλκανικούς πολέμους άρχισαμε να ξεχωρίζουμε τι σασο και τι ύπερβολικό ύπαρχει στη διδασκαλία του Ψυχάρη. Στά 1917 η γλωσσολογική εκπαιδευτική μεταρρύθμισι τον χαρακτηρίζει ιστορικό πρόσωπο. Και ο Ψυχάρης θυμωαι: Άναποδίδει τη φιλοφρόνησι: Οι αντίπαλοί του είναι πρόσωπα «προϊστορικά»! Πίστευε στον εαυτό του, τον αγιοσεβασμό. Τισίπε την αλήθεια με το πείσμα του...

Για τον Ψυχάρη ειπα εδώ και κάποιον καιρό τη γνώμη μου. Το λογοτεχνικό του έργο, μ' δια κι άν έγραφε άλλοτε ο Παλαμάς για λόγους γλωσσικής προταγιάδας, δεν πηδάει τα σύνορα του μετρίου. Αλλά τα επετρογρούθετα, που άνασάει ο φίλος κ. Σ. Μενάρδος μω φαίνονται παιδαίτικα θεματογραφήματα. Και απ' ετι έγραφε ξεχωρική του αξία. Μεγάλη αξία. Όσο για την έπιστημονική αξία των προταγανιστικόν του βιβλίων διατυπώω αμφιβολίες. Νομίζω μάλιστα πώς οι αμφιβολίες μου είναι σήμερα κτήμα της Κοινης Γνώμης.

Απ' τα γράμματα που έλαθα — πολλά γράμματα, μεταξύ άλλων ένα που πρώην ύπερτροφ. κ. Α. Κ. Ρούφου, — απ' τις έπιδοκιμασίες που άκουσα προφορικός, σχηματίσα την έπίσημοσι πώς δια έγραφα στην «Πρωτία» και την «Εργασία» για το γλωσσικό ζήτημα, ήταν άρκετά πειστικα: Η Ψυχαιική όρθοδοξία δεν ικανοποιεί σήμερα ούτε τη λογική μας, ούτε το γλωσσικό μας αίτημα. Ουτε τον πρακτικό νοῦ.

Οπως έδειξα σε μι άσειρά έπιφυλλίδων της «Πρωτίας», ο Ψυχάρης δεν είναι «ουρανόπτατος». Πολύ πριν αυτός ή ο Κρουματζής στα 1886 διατυπώωσι τη θεωρητική γνώμη που διατύπωσαν για την καθάρεουσα, συνηκίστη της παραδόσεως του Καταρτζή, του Φαλίδα, του Βηλαρά, του Σολωμού, του Τυπάλου και του Λασκαράτου, ο Κομενένος (1873 και 1875) άνοιξε με πολλή όρθοδοξοσύνη και πολλή καλοσηθεία το όδρομο της αλήθειας — ο Δέφρωνος δίδαξε τα ίδια σε μι ά διαλέξει του στον «Παρισιασμό» και ο Ιάκωβος Πολυλάς λίγο πριν απ' την έκδοσι του «Ταξιδίου» οχέλιασε στην Κέρκυρα φιλολογικό περιοδικό με δημοτικισμό (ή περίπου) πρόσωταμα. Ίδου εν άπόσπασμα της άγγελίας του περιοδικού εκείνου (1884):

«Την προσοχήν των περι τὰ γράμματα ασχολουμένων διεγείρει

άπό τινος χρόνου φαινόμενόν τι άθρούθος παρουσιάζόμενον εις τόν φιλολογικόν όρίζοντα. Η έθνική ήμών γλώσσα όποια λαλείται, μετά τινων τοπικών διαφορών, άλλ' ομοιωδώς ομοιόμορφος όπό τών άπανταχού Έλλήνων δεν θεωρείται ως άλλοτε όργανον εύτελες και άνεπαρκές εις τας νοητικές άνάγκας, άλλα ήθη παρά τινων έσκεκτων περιμαίαν προφαιτά ός το διαφανέστερον και προσφοότερον περίθρημα εις τὰ προάγιντα της γαίας.

Το γεγονός τούτο χαίρεται μ' έυφροσύνη προ πάντων όσοι προσθεύουσι ότι ή κατά την φιλολογικην διαμορφωσι έπικρατήσασα μέθοδος άπεβέληθη εσφαλμένη, τουλάχιστον κατά τούτο, ότι προχωρούσα άποτύμως και δογματικώς άπέκλειεν αυθαίρετος την χρήσιν της δημόδους φωνής, ως άν ήτο δυνατόν εργασία αυτομάτως και ήρεμα τελουμένη επί σεϊραν όλων αίωνων να μεταιωθι διά τινος συνθήματος και να καταδικασθι ούτως εις θάνατον γλώσσα έχουσα βαθείας τας ρίζας εις την ιστορίαν, εις τὰ παθήματα, εις τους άγώνους και εις τας άνοητέρας παραδόσεις του Έλληνικού Γένους. Και είναι μεν αλήθες ότι ή μέθοδος αυτή κατασκευάσασα μηχανικός γραπτήν γλώσσαα ελληνίζουσαν μεν κατά τύπον, ενίζουσαν δε κατ' ούδουσαν, έφερον ούτως εργάλλουον πρόχειρον προς τους λογίους και τους όποσοον πεπαιδευμένους. Αλλά είναι έπίσης διολογοούμενον ότι εκ τούτου παρεκαλύθη ή έλευθερία ένεργείας, ήτις άλλως δε κατεβάλλετο προς όργανικήν της έθνικής γλώσσας ανάπτυξη, έπλάσθη δε δυσκαταάχτητον πρόκομμα εις την παραγωγήν αληθώς καλλιτεχνικών δημιουργημάτων.

Όλα αυτά προτίμασαν την εμφάνισι του Ψυχάρη με το «Ταξίδι». «Μία μικρή άξι! Ι πολύ μικρή αλήθεια βαρρά πώς έτυχε ναύρω και γ'ω στην περαστικα ζωή μου — λέει στην «Απολογία» ο Ψυχάρης — μιάν αλήθεια που τη σιτιμύ έκείνη, άκούη κι α δεν ήμουν γεννημένος, θάρρηότανε στη θεοι μου κανένας άλλος που θα την έβρισκε. Τουλάχιστον με τέτοιο νόημα ειπα στο Ταξίδι μου άνετίνας του μνημα και τη δόξαι ενός μεγάλου ποιητη: Σου μιλώ μιάν γλώσσαα που δεν την έχει ο κανένας και που μοιχοκόρη της παλιάς Έλληνικής, την καινούργια μας τη γλώσσαα που πρώτος ένωσ σήμερα τη γράφο». Ό αυτό το έγω! Αυτή η ύπερτροφία του άτομικισμού που σάς προανέφερα. Αυτή η ύπερβολή! Αλλά ο Ψυχάρης έξηγει την παλιά σκέψι του (1888) στα 1906:

«Τη γράφαμε πολλοί άλλοι πριν από μένα. Την έγραφε ο Σπανέας και ο Πρόδρομος στον έντέκτορο διωδέκτο αιώνα. Τη γράφαμε κατόπιν στα χρόνια τα δικά μας Έλληνες περίφημοι και έξακουστοί, ένας Βηλαράς, ένας Σολωμός, ένας Βαλαορίτης... Κανένα δεν ειχ. Θυμούμαι και τον άναθο μας τον Κομενένο που με τα βιβλία του τα περά κάταφερε να προχώρησι το ζήτημα, κατάρφερε και κάτι που σημαντικό και βαστάζει την παρόδοσιν... Μα είναι κι άλλοι δυο τρεις που γράφαμε τη δημοτική στα πεζά, έπιβήθι για τα πεζά είναι ο λόγος κ.τ.λ. : Είναι ο τίμιος ο Σπληωτάκης... Βέβαιο λοιπόν πόσ τη δημοτική, πριν από μένα, τη μεταχειρίσθηκα κι άλλοι. Ός τούτο

λήση εντός άλλου ή ιστορία. Το σιμιάδον εινε μιν αυτό καθ' εαυτο φιλιερόν, καθ' ο φανερόν την συνεχιζομένην βαρβαρότητα του άνδροικού φύλου άπέναντι των γυναικων, λεί διως τελειωτικός όποωδύποτε και ένα ζήτημα περί του όποιου λιν οσοβαρά ειλον έγερθη τελευταίως αμφιβολία, το ζήτημα τούτεστι των χονδρών και των αδυνάτων θηλυκων. Κατά την έξιστορηθείσαν άνωτέρω σκηνην, εις το λαϊκόν έστιατόριον της Κοκινιάς παρεούκοντο δύο γυναίκες, ή μια χονδρή και ή έτέρα λιανή. Η άνταιελής παρσα, ή όποια διεσκέδαε και αυτή εντός του ίδιου έστιατορίου, ειδεν άμωφότερας τας γυναίκας ταύτας. Κατά ποιάς όμοις έστράφη, και με ποίαν όσην, και με ποίον πείσμα, το λέγει εν πλην λεπτομερεία ή δημοσιευθείσα εις τας έφημερίδας είδησις. Η χονδρή κατεδάγη λινσοσθές, ένφ την καινήνην τη λιανή κανείς δεν κατεδέχθη: ούτε να άπεινήσιν καν.

Λοιπόν το ζήτημα κρινεται δι' άνόμη μίαν φοράν και κρινεται άπερ των χονδρών. Με όλες τας προσπαθίας της ρομαντικής ποιήσεως, με όλες τας προσπαθίας της μόδας, με όλες τας σιλωέτικας και τας παρόμοια, ή χονδρή γυναικα τον όποιον του εις όλον τον κόσμον. Δεν άρκείται μόνον να βλέπη μιάν τέτοιαν γυναίκα, να την θναμίση, να την όρέγεται επί τέλους. Ένοσεί να την σιμπίση εις τα πράγν, εάν εύρισκεται κοντά του, να τριήη το πόδι του έπάνω εις το δικό της εντός του τραί, να την άγκαλιση εάν εινε νυκτα, και να την άρπάξη, εάν διασκέδαζη εις το έστιατόριον «Μυροβόλος Άνοιξις» της Κοκινιάς. Αι άφρονι άνδρες του άναστατόνιου τα νεύρα, του σπράνωου το μυαλό, τον μεταβάλλουν εις θηριον έξηγοιούμενον. Υπό παρουσίας συνήθως ή θέσις των χονδρών εν Έλλάδι εινε αυτόγρημα άξιοδάκρυτος. Πηριώνον με το λευκορείον εις το Φάληρον και γυρίζον εις το σπίτι το βράδυ με καταπληγόμενον πόσημα, παρακολούθουν μιν ταίνας εις τόν Κινιματογράφον και τα πόδια τους κάνουν όδους, περιπατούν μέσα εις άνωτιστοιές και έκαιοντάδες φύλλοι νέμοντα τα παγιά του σώματος των. Είς σιμυληθροσιν όλων τούτων έρχεται τώγα και το σιμιάδον της Νέας Κοκινιάς. Αλλά τι θα γινουν λοιπόν οι άντρες; χονδρά, με αιώσι τους; χονδροτάτους άνδρας που κατοικούν εις τόν τόπον μας; Να πάνε τα σώματά τους εις τόν τόπον: ΑΠΟΜΑΥΣΟΣ